

Zde můžete vyhledávat ve všech textech

Hledej

Ještě nezapomenuto

Darja Kocábová

Psycholožka a psychoterapeutka Darja Kocábová, kolegy uznávaná odbornice, leč kádrováky zneuznaná, byla též milovanou manželkou a paní farářovou. Na všech „cestách necestách“ doprovázela svého manžela „Fredu“, zprvu evangelického faráře, později odborného topiče a znovu (ještě krátce před listopadem 1989), faráře u Salvátora.

V roce 2004 vydala v evangelickém nakladatelství Kalich útlou, leč pozoruhodnou knížku Třikrát a dost. Pro názvy jednotlivých kapitol, jak sama uvádí, „úmyslně volila podstatná jména slovesná vidu nedokonavého“: Ohrožování, Setkávání, Míjení, Přibližování, Cestování, Vzpomínání, Přemítání, Snění, Chvění, Probouzení. Je jich deset a mělo jich být jedenáct. Tu jedenáctou, kterou lze nazvat Nezapomínání, nakonec nepřipojila k vydání své knihy, ale určila ji do této naší publikace. Jsme Darje Kocábové vděční, neboť její „Nezapomínání“ je místy zahanbující sondou do tehdejších poměrů života naší církve i společnosti. Na co sestra Darja ještě nezapomněla, zavzpomínejme spolu s ní – a rovněž nezapomínejme!

Jako spořádaná středoškolská studentka ze středostavovské rodiny jsem vnímala svět jakoby složený z normálních slušných lidí a těch druhých, kteří nedodrží zákony a pohybují se za – pro mne neviditelnými – hranicemi světa kriminálního, do něhož moje rodina a já nepatříme. Ty hranice se začaly rozostřovat po osmačtyřicátém roce, zejména po procesech s Miladou Horákovou a s tzv. protistátním centrem (Slánským a spol.). Nemohla jsem jaksí přijít na kloub tomu, co se vlastně děje a velice mne to zneklidňovalo. Zdálo se mi to jako děsivá a tajemná politická, velmocenská hra, vzdálená našemu osobnímu životu. Po mém seznámení s vídeňským Čechem, který se po 2. světové válce vrátil s matkou do Čech a studoval v Praze Vysokou školu sociálních a politických věd, mne levičácká část rodiny, kterou jsem byla ovlivňována, málem vydělila. Po zkušenostech s „procesy“ se zvýšila společenská paranoia a vzbudila u některých rodinných příslušníků obavy, že můj partner by mohl být jako rakouský státní občan nastrčený západní špion. Vsadila jsem tehdy proti většině rodiny na svou empatii, city a důvěru v člověka, mého budoucího manžela, kterého jsem považovala za čestného a spolehlivého a který po ukončení studia na původní vysoké, nastoupil na fakultu teologickou a stal se evangelickým farářem.

Na filozofické fakultě UK, kde jsem studovala obor filozofie-psychologie, při vzájemných rozhovorech s mým mužem a přáteli, orientování se ve složité situaci rozvíjející se totality padesátých let, jsem lidsky i politicky dozrávala. Přesto došlo k nezapomenutelnému šoku na naší první faře ve Zruči nad Sázavou. Můj manžel byl po různých nábožensko-politických potyčkách ve farnosti i v seniorátu předvolán do Jihlavy k výslechu na StB. Vrátil se kolem půlnoci velmi vyčerpán a oznámil mi ve dveřích, že „dostane prokurátora“ (tzn. bude obžalován z jakési celocírkevní sbírky na zakoupení motorového vozidla pro potřeby rozlehlého sboru). Během studia na filozofické fakultě jsem byla několikrát ohrožena vyloučením, zvláště po svém otevřeném přiznání se ke křesťanství, jen taktak jsem odpromovala (zaštili mne dva komunističtí kolegové proti fanatickým komunistům, mezi něž patřil, bohužel, i Karel Bartošek a Milan Machovec). Na prvním místě v internátním zvláštním dětském domově (pro mentálně retardované děti) v Hodkově u Zbraslavic, mne jednou komunistický ředitel tvrdě a nečekaně slovně napadl, že patřím k těm, kteří vyvolali maďarské události (1956). Zažila jsem tam situace, kdy jsem se cítila sama za sebe i za svého muže politicky ohrožena, ale to, že spolu s ním překračuji tu dříve už vnímanou neviditelnou hranici mezi těmi, kteří dodržují zákony a těmi, vůči nimž může být zahájeno trestní řízení, to jsem prožívala jako hrůzný sen.

I když k soudnímu procesu nakonec nedošlo, protože se spíše jednalo o nátlakovou akci, která měla přinutit mého muže ke spolupráci s StB, přesto se nad našimi hlavami definitivně začal pohupovat „Damoklův meč“. Problémy ve farnosti i seniorátu neustávaly. Ve sboru také hledali zázemí a pochopení režimem pronásledovaní lidé, zvláště nemilosrdně kolektivizovaní zemědělci, kterým můj muž poskytoval psychickou podporu. Církevní tajemník a jihlavská StB také ve svých aktivitách nepolevovali, takže se nakonec ukázalo jako nejrozumnější přemístění mého manžela do jiného seniorátu v západních Čechách. Tehdy jsem ještě cítila podporu církve v čele se seniorem ThDr. Kejřem.

Protože jsem stále méně kopírovala život svého manžela a rozvíjela svou dosti náročnou profesi, byla jsem také nucena zaujímat zcela samostatné a specifické postoje. Jeho výrazná nábožensko-politická orientace, následné povolání a problémy s tím spojené, dopadaly na osudy celé naší rodiny. Šedesátá léta na faře v Chodově u Karlových Varů ovšem byla postupně stále radostnější a nadějnější.

Působila jsem tehdy také v celocírkevním odboru pro mládež při synodní radě naší ČCE a angažovali jsme se spolu s manželem v práci s mládeží. Otevřely se hranice, přijíždělo k nám ze západní Evropy mnoho církevních přátel a my jsme mohli na jejich pozvání vycestovat, vzájemně se navštěvovat, otevíraly se nám oči a cítili jsme, jak je to úžasné svobodně se nadechnout. Navázali jsme velmi intenzivní vztahy s bratrskou komunitou v Taizé ve střední Francii, kam jsme také dvakrát vycestovali s mládeží chodovskou a později s ekumenickou skupinou mladoboleslavskou. Sledování kontaktů – zdálo se – ochabovalo, dokonce jsem na konci šedesátých let dostala nabídku od karlovarské kriminálky, abych k nim nastoupila jako psychologka, že budu rovnou majorem. Ten, kdo mi to nabízel se zároveň ostře a s pohrdáním distancoval od StB (od těch „s bílejma límečkama, co bydlí v horních patrech“). Nabídka vznikla na podkladě toho, že jsem dělala řadu znaleckých psychologických posudků jako klinická psychologka, pracující na Dětské psychiatrické ambulanci v Karlových Varech. A to, že jsem jako znalec byla ustanovena nejen v občanskoprávních, ale i v trestních záležitostech, svědčilo

jednoznačně o výrazném uvolňování politické situace. Samozřejmě o nástupu na ministerstvo vnitra jsem ani okamžik neuvažovala, bylo to spíše žertovné. Raději jsem se podílela se svými spolupracovníky na předběžných přípravách založení vesniček SOS, které byly svým způsobem dětmi pražského jara.

Zásadní úder přišel po okupaci spojeneckými vojsky Varšavského paktu – zrádný přepad „bratrskými armádami“ se odehrával v noci z 21. na 22. srpna 1968 také přímo pod okny naší chodovské fary u Karlových Varů. Večer před tím jsme se vrátili pod tlakem zpráv předčasně z dovolené v jižní Francii, jako bychom tomu chtěli zabránit.

Opakovaně jsme se tu zoufalou noc střetávali tváří v tvář a s velmi nepřátelským pohledem vojáků, sedících na tancích a ozbrojených vozech. To byl nezapomenutelný zážitek – nepochopení, zrada, nenávisť a zoufalství. Druhý den ráno jsme se prodírali se zástupy zmatených karlovarských občanů kolonami obrněných vozidel na svá pracoviště, sama jsem lezla po stupátkách a chabou ruštinou protestovala a vysvětlovala. V paměti mi zůstala zlověstná, kamenná tvář nějakého tatarského řidiče a až dodatečně jsem si uvědomila, že to bylo docela nebezpečné.

Po relativním zklidnění jsem ještě odjela na smlouvenou šestinedělní stáž do západního Německa na neurologickou a psychiatrickou kliniku (Homburger Universitätsklinik u Saarbrückenu), což mi zprostředkoval náš přítel, evangelický farář Zscheschnig. Na závěr před Vánocemi jsem navštívila Taizé, abych se duchovně posílila. Bratři v dobrém úmyslu mne nastěhovali do stejného domku s Ruskou, naturalizovanou už ve Francii, ale nemohla jsem to vnitřně překonat, i když mne v inscenovaném setkání ujišťovala o své solidaritě a solidaritě velké části ruské inteligence, zůstala jsem proti své vůli nepřístupná.

Nástup normalizace nás potkal už v Mladé Boleslavi, kam jsme se přestěhovali na počátku roku 1969. Naši přítele ze západního Německa nám okamžitě nabídli faru, pokud bychom se rozhodli emigrovat. Dlouho jsme se nerozhodovali, muž se vrátil po 2. světové válce dobrovolně do své vlasti i se svou matkou a já jsem svou vlast taky nechtěla opustit v těžké chvíli. Čekaly nás postihy, ale předpokládali jsme, že už ne do „hrdel a statků“ jako tomu bylo v padesátých letech. Cítili jsme, že patříme sem a nějakým způsobem bychom měli pokračovat v započaté cestě.

Všichni vedoucí a vysokoškolští pracovníci se museli, tak říkajíc „poklonit u vrbiček“. Byli předvoláváni k tzv. prověrkám, kde měli potvrdit svůj souhlas se „vstupem“ vojsk a s cestou k socialismu pod vedením KSČ. Vzhledem k tomu, že jsem otevřeně před prověrkovou komisí projevila svůj odmítavý postoj ke vpádu cizích vojsk do naší země, byla jsem upozorněna, že nezměním-li svůj názor, budou nuceni se se mnou rozloučit bez ohledu na to, že jsem spoluzakladatelka psychiatrické péče o děti a mladistvé v Mladé Boleslavi. Před komisí jsem byla opakovaně zvána, byl na mne činěn nátlak (seděli v ní, někteří mí spolukolegové z OÚNZ, kterým to bylo evidentně trapné a zvláště pak, když jsem se s nimi setkala po roce 1989) a když ani po roce a přímlovkách politicky spolehlivějších kolegů (na prvním místě musím jmenovat MUDr. Tomášovou) jsem svůj názor neodvolala, tak se mnou rozvázali pracovní poměr jako s klinickou psycholožkou s tím, že bych se mohla eventuálně ucházet o místo úřednice v archivu OÚNZ. Obrátila jsem se na přednostu Psychiatrické kliniky v Praze prof. MUDr. Jana Dobiáše, osvíceného komunistu – aristokrata, který mne znal od dívčích let a projednal s MUDr. Helenou Novákovou, ředitelkou Psychiatrické léčebny v nedalekých Kosmonosích a zároveň členkou KV KSČ, aby mne s mým

kádrovým škrálopem do léčebny přijala. Jako ženě místního „problematického“ evangelického faráře a tvrději nesouhlasící s okupací, mi bylo umožněno jen zařazení na oddělení těžkých psychických poruch a pod dohledem, s odůvodněním, že tam už nemohu nic zkazit. Urážka pro mne i pro mé pacienty od vrchnosti, která se oháněla svým sociálním cítěním. Ironií osudu se mi otevřela příležitost k nalezení mého profesionálního poslání. Práce s neurotickými pacienty a koncepce péče o adolescenty v rámci psychiatrické léčebny – čímž jsem chtěla zúročit své několikaleté zkušenosti z práce na psychiatrických zařízeních pro děti a mládež – byla striktně zamítnuta.

Od konce roku 1973 do ledna 1977 jsem pracovala v léčebně pod stranickou kontrolou zvláště proto, že jsem začala postupně prosazovat novou koncepci komplexní psychoterapie psychóz a zároveň jsme s manželem, dokud to bylo možné, pokračovali na církevní půdě v intenzivní práci s mládeží nejen mladoboleslavskou. Byla jsem pověřena odborem pro mládež ČCE (nikdy nezapomenu na spolupráci s Kájou Trusinou, Martou Kačerovou, Petrem Čapkem a dalšími) vedením celostátního soustředění křesťanské mládeže v Herlíkovicích ve spolupráci s mým mužem, z čehož se odvinula jednou měsíčně víkendová setkávání (se společným jídlem a spaním) na mladoboleslavské faře. Jezdili k nám studenti teologie – dokonce i katolické – a mladí ze širokého okolí, pracovali jsme také ve dvou uzavřených skupinách, rozhovorové a meditativní. Inspirovali jsme se prací s mládeží v bratrské komunitě Taizé a mými zkušenostmi z odborného výcviku ve skupinové psychoterapii. Pochopitelně, že v mezidobě jsme společně diskutovali o církevní a politické situaci a hledali správnou orientaci v tomto obtížném období. Nechybělo i psychodramatické zpracovávání očekávaných výsledků na StB. Naše práce s mládeží v době nastupující normalizace získala ohlas, takže jsme dvakrát do roka pořádali velká otevřená víkendová shromáždění, kdy členové sboru přijali mladé jedince jako své hosty a na faře se odehrávaly společné aktivity, přednášky, rozhovory, bohoslužby a zpěvy a slavnostní sobotní večere. Samozřejmě, že takové akce (měsíční víkendy kolem pětadvaceti, pololetní kolem stovky účastníků) neušly pozornosti lidí a zejména státních orgánů.

Naše kádrové posudky se plnily a mému muži byly všechny jeho aktivity sečteny (zaznamenány v jeho pamětech aj.) a v roce 1974 byl zbaven státního souhlasu pro výkon duchovenské činnosti. I kontrola nad mou prací byla zesílena, občas jsem byla urážlivě okřikována a napomínána před kolektivem spolupracovníků i individuálně, ale zároveň jsem získávala respekt vzhledem k mým výsledkům v terapii těžce psychicky nemocných lidí, většina kolegů mně projevovala uznání přes trochu posměšné přívlastky jako „Don Quichot v sukních“, „Madam d'Íllusion“ „Mesiášský komplex“ apod. Nové terapeutické přístupy se prosazovaly obtížně, trochu znejišťovaly vedoucí kádry, někdy se muselo trochu couvnout nebo požadavky zakamuflovat dosud užívanou profesionální řečí. Soustřeďovat lidi trpící psychickým onemocněním a hovořit s nimi – jak a o čem – když sociálních kontaktů se podle všech dosavadních údajů obávají. Nejde spíše o experimenty poškozující pacienty? Pomáhat jim v orientaci v těch desintegračních procesech s rizikem, že dojde k definitivnímu rozpadu? Stop! Snažit se jen opouzdřovat a s pomocí psychofarmak (tehdy ještě drastických inzulinových šoků) utlumovat a vést k sociální neviditelnosti. Dostávala jsem různé rady: Zkuste s nimi hovořit o zavařování, ručních pracích (začínala jsem na ženském oddělení, kde byla primářkou přímo s. ředitelka). Čelila jsem podezřením, zda je neovlivňuji svými protisocialistickými postoji a kontrolám, zda s nimi nenavazuji příliš blízké vztahy a nevyžadují na nich nějaké osobní služby, které mohla využívat

pouze stranická vrchnost.

Stav pacientů se v mé péči ale viditelně zlepšoval, jejich motivace pro spolupráci se zvyšovala, při rehospitalizaci se spontánně hlásili sami do psychoterapeutické skupiny, získávali ještě nezkušené spolupacienty. Mí pacienti začali vytvářet takovou svépomocnou komunitu přes hranice zdravotnických zařízení, ale v živém kontaktu s naším profesionálním týmem. Navštěvovali se po propuštění, poskytovali si podporu, informovali nás o svém zdravotním stavu, ale i upozorňovali na stav svých přátel, abychom je pozvali k rozhovoru. Získávala jsem první spolupracovníky hlavně z řad mladých psychiatrů a psychologů, obtížněji ze skupiny zdravotních sester, při čemž jedna (Jana Matějčková) se stala mou celoživotní spolubojovnicí a nepostradatelnou partnerkou. S nepřiliš ochotným povolením ředitelky psychiatrické léčebny jsem referovala o své nové koncepci komplexní terapie psychotických pacientů na celostátních psychiatrických konferencích, seminářích a sjezdech, což svým způsobem přispívalo k popularitě léčebny. Soudružka ředitelka přece jen neztratila lidské rozměry a byla taky natolik chytrá, že zájem léčebny na ztracené vartě byl pro ni důležitý a nechtěla jej ohrožovat nějakými vyhocenými politickými skandály. Dokonce jsem cítila jakousi tichou podporu své práce i v tom, že jsem byla přeřazena na mužské příjmové oddělení, kde byla nestranná primářka, pocházející z rodiny prvorepublikových ruských emigrantů. Ne že by reflektory, zaměřené na moje aktivity byly vypnuty, ale slábly, takže jsem byla svobodnější. Občas mne navštívil přímo na mém pracovišti někdo z protisocialistických živelů po propuštění z komunistického vězení katolický kněz ThDr. Mádr s PhDr. Polákovou, Dana Němcová za VONS, Michal Šimek, dnes novinář, zabývající se pátráním v krajských archivech po nespravedlivě stíhaných za totality. Všichni jaksi prověřovali situaci v psychiatrických zařízeních, zda nejsou zneužívána komunistickým režimem a chtěli také udržet kontakt se spolehlivými lidmi, kteří přímo v těch institucích pracovali. Nevím, zda díky náhodě nebo díky skryté solidaritě jsem neměla kvůli těmto kontaktům bezprostřední potíže. Věděla jsem o krátkodobých nedobrovolných hospitalizacích některých našich recidivujících pacientů, většinou alkoholiků s kriminálním pozadím nebo psychopatických osobností se sklonem k výtržnictví, v době příjezdu nějakých státních návštěv nebo při větších politických akcích. Vím také o dvou disidentech – trpících schizofrenním onemocněním – kteří prožívali pod tlakem událostí relaps psychotického onemocnění, ale byla jim bez problémů poskytována potřebná péče, aniž by byli diskriminováni (vlastně psychoticky nemocný sám byl dokladem problematické politické orientace!). Vím také o několika lidech, kterým jsme pomohli vytvořit diagnózu k jejich ochraně – šestnáctiletý hoch J.K, který chtěl emigrovat, a v poslední chvíli po všem napětí celé akce v zavazadlovém prostoru letadla, kam se svou neuvěřitelnou šikovností dostal, usnul, spící sklouzl do uličky mezi zavazadly a náhodná závěrečná kontrola ho našla. Navíc to byl hoch mně osobně známý ze setkávání církevní mládeže, takže jsem se musela omezit jen na dohled z dálky prostřednictvím kolegů, které jsem samozřejmě o všem informovala. Chlapec musel být zařazen na uzavřené oddělení pro kriminální živly s psychickou poruchou. Nedalo se tomu zabránit, byl pod dohledem státní policie.

Řekla bych, že v našich léčebnách našlo útočiště mnoho ohrožených lidí a že podezřívavý pohled z disidentského okruhu byl hodně deformován zkušenostmi a zprávami ze sovětských psychiatrických zařízení, kde podle mého přesvědčení opravdu byla v zájmu tvrdé totality lidská práva pošlapávána. Nevylučuji ovšem, že mohly některé případy ujít mé pozornosti a taky mohly být přede mnou, kvůli mému kádrovému profilu utajovány.

Také poměry na těchto odděleních nebyly v důsledku skladby pacientů příznivé.

Sama jsem měla v péči nejen komunisty, ale i sovětského a vietnamského občana, občany romského původu nepočítám, protože ti se nijak nevydělovali. Dokonce jsem pečovala proti své vůli o příslušníka StB, který se vlivem své profese dekompenzoval do psychózy s těžkou paranoiditou. Po sametové revoluci bylo pro mne zážitkem setkání s agentem StB, který se pod tíhou sebevčitek a strachu prozvonil jedné noci k sousedům, aby je rozrušen a v pláči prosil za odpuštění, že je za komunistické totality udával, následně se zhroutil, byl převezen k nám do léčebny a zařazen ke mně do skupinové psychoterapie.

Měla jsem také mladého chlapce, který zmátl „Bartolomějskou“, než přišli na to obrátit se na psychiatrii (jednou jim oznámil, že za ním přichází kardinál Richelieu) a který byl na dlouhou dobu umístěn do léčebny a současně předvoláván na mladoboleslavskou StB k výsledkům, které se týkaly jeho kontaktů s Vatikánem. Prostřednictvím chlapce se StB zároveň snažila mapovat situaci v psychiatrické léčebně a tak mne kontrolovat. Než onen hoch šel na příklad k výsledku, přicházel – když ke mně získal důvěru – se poradit, co má říkat a pak mne zase po výsledku informoval o tom, na co byl tázán, o co se páni z StB zajímali. Chtěli vědět o čem se mluví na skupinách, co se děje na těch klubech, jací lidé k nám přicházejí apod.). Pravdivost jeho výpovědí jsem si neověřovala. Byl velmi bystrý, ale někdy se zamotával do svých fantazií až bludných myšlenek a bylo těžké i pro zkušené profesionály na obou stranách barikády vše rozklíčovat. V té době (1984) se podařilo založit pomocí verbálního žonglování – např. pacienti by přece chtěli po propuštění přijít alespoň jednou za měsíc na kontrolní rozhovor, kdysi přece byla přiřazena k léčebně ambulance a osvědčila se, vedla ji sama soudružka ředitelka apod. – socioterapeutický klub. Našimi hosty byli kromě známých odborníků (doc. MUDr. Skála – psychoterapeut, doc. MUDr. Vinař a doc. MUDr. Vojtěchovský – psychofarmakologové, MUDr. Kalina – odborník v oblasti drogových závislostí, primář sexuologie MUDr. Slavoj Brichcín) i lidé, kteří byli normalizací umlčováni (Ivan a Helena Klímovi, Věra Chytilová, Vladimír Merta, Michael Kocáb, Petr Lutka a také kněží různých církví včetně mého muže). Hosté sobotních setkání byli našimi pacienty vřele vítáni, všichni si libovali, že v psychiatrických zařízeních je poslední prostor svobody. Vše je dokonce písemně i fotograficky dokumentováno. Možná, že ředitelka Nováková byla velkorysejší, než jsem tušila, protože vyjma nejnižšího platového zařazení, občasných urážlivých šikan a minimálních či nulových odměn, jsem mohla stále svobodněji rozvíjet svou práci. Nestačili všechno kontrolovat, až to dělalo dojem, že je to záměr. Např. zrušení mé funkce soudní znalkyně v oboru klinické psychologie přišlo vzhledem k normalizačním aktivitám poměrně opožděně a dodnes jsem neodevzdala razítko, které přechovávám jako zapomenutou relikvii. Dokonce pod ochranným křídlem ředitelky jsme začali v rámci klubové činnosti realizovat týdenní a rozšířené rehabilitační víkendové pobyty v přírodě pro psychotické pacienty v přírodě. S malým profesionálním týmem jsme roku 1987 vybudovali denní sanatorium pro psychotické pacienty, kam docházeli a dojížděli lidé ambulantně, což bylo po pražském denním sanatoriu při psychiatrické klinice, avantgardním počinem, významně snižujícím počet pacientů na lůžku a snižujícím projevy hospitalismu.

Hlavní úder, který významně zasáhl do života celé naší rodiny, včetně dětí, byla Charta 77. Těsně po vánočních svátcích nebo dokonce mezi svátky se u nás objevil evangelický farář Miloš Rejchrt, který ztratil státní souhlas stejně jako můj muž. Přinesl mému muži k posouzení a podpisu Chartu 77. Přestože jsem s obsahem plně souhlasila, rozhodla jsem se s ohledem na budoucnost našich

dětí, které byly na prahu dalších studií, alespoň já Chartu nepodepsat. Dodatečně se ukázalo, že to stejně nezabránilo jejich postihu a ani jeden se na vysokoškolská studia nedostal. Po letitých církevně-politických problémech mého muže a zkušenostech s vlastními prověrkami, jsem vzniklou situaci rozhodně nepodceňovala. Ale hysterie, která se strhla v sovětskými vojsky obsazené a komunisticky orientované Mladé Boleslavi po zjištění, že místní občan – evangelický farář s celou rodinou a jeden svedený student gymnázia M. J. se otevřeně přihlásili k protisocialistickému postoji, byla více než obludná.

Později jsme se dozvěděli, že jsme byli údajně hlídáni sovětskými strážemi. Ty běžně pochodovaly několikrát denně pod našimi okny z kasáren do sousední vily, která původně patřila majitelům Škodovky Laurinovi Klementovi a kde umístili sovětskou vojenskou prokuraturu. Stráže zřejmě dostaly ještě úkol navíc. Jednou dokonce nahlížel velmi přísným okem oknem do obývacího pokoje v prvním patře sovětský voják. Na otázku, co to má znamenat, odpověděl, že kontroluje telefonní vedení. Nepodařilo se nám však zjistit, zda zabudoval odposlouchávací zařízení. Já jsem začala být v psychiatrické léčebně ostře sledována. Denně musela ředitelka o mně podávat hlášení na StB, kontrolovali mně poštu, na primářské schůzi byli vyzváni, aby se mnou omezili styky jen na ryze profesionální úroveň. K témuž měli vést i sekundáře s tím, že jinak jim budou kráceny odměny. Musím říci, že většina mých kolegů, hlavně těch mladých, se zachovala solidárně. Ale občas za mnou přišla na kontrolu sama ředitelka, jednou i s hlavní sestrou, která, aniž bych byla její podřízená a ona měla na to jakékoli právo, se vrhla k mé skřínce a začala mně z ní vyhadzovat i osobní věci, což se mě nezapomenutelně dotklo. Zřejmě hledaly nějaké ilegální tiskoviny. Další nehorázností byl vpád dvou uniformovaných příslušníků SNB přímo do průběhu psychoterapeutické skupiny a výzva k mému okamžitému odchodu s nimi. Z nejasného důvodu mně předávali předvolání na policejní stanici kvůli problému s našim autem. Pacienti byli vyděšeni, s policií měla většina z nich neblahé zkušenosti. Myslím ale, že kdybych je byla vyzvala k obraně, tak někteří by byli ochotni se okamžitě angažovat a nepochybně by byli vzápětí obviněni z útoku na veřejného činitele. Pacienty jsem uklidnila, „pány“ vyprovodila, důrazně se ohradila proti jejich překročení mé profesionální hranice a proti bezohlednosti vůči psychicky zranitelným lidem a slíbila, že po ukončení skupiny se dostavím na policejní stanici. Bylo mi řečeno, že se jedná o nějaký jízdní přestupek, ať přinesu řidičák. O pár hodin později jsem řidičák na třináct let ztratila; byl mi přímo v policejní služebně vytržen z ruky a odnesen starším úředníkem s klotovými rukávy ke kontrole do zadní místnosti. Odmítli mně ho opět vydat, aniž by uvedli proč; údajný přestupek se samozřejmě nepotvrdil, žádala jsem písemné potvrzení, ale nevydali mi ho. Takže jsem při prověrkách dříve než můj muž přišla o své původní povolání dětské psychologičky a řidičák mi také sebrali dříve než jemu. Odebrali mu ho až při velké domovní prohlídce, které se účastnilo šest příslušníků StB a jeden z mladoboleslavských zastupitelů. Byla to osvědčená zastrášovací taktika udeřit nejprve na člena rodiny, ale vposledu namířená proti hlavnímu viníkovi, mému muži.

Zvláštní dramatickou kapitolou byla již zmíněná domovní prohlídka, kterou jsem na vlastní kůži zažila až po návratu z práce a o jejíž první části mne informoval manžel, kterého původně chtěli převést v poutech z tehdejšího pracoviště ve Škodovce, kde pracoval na dělnickém místě po odebrání státního souhlasu. Pak přece jen ze svého záměru ustoupili a v počtu šesti příslušníků ho převezli z pracoviště domů a pak prohledali celou domácnost včetně mého osobního prádla. K mému překvapení mi přišel po návratu z práce otevřít mladý, uhlazený elegán, představil se jako příslušník StB (černá Tatrovka před farou mi už signalizovala, oč jde). Nezdržela jsem se malé

moralistické lekce a upozornila ho, že v psychiatrické léčebně potřebují nové ošetřovatele, což by pro něj byla určitě užitečnější práce. Dcera Magdalena se v poledne náhodně zastavila doma a podařilo se jí podle instrukcí otce a díky vlastní statečnosti a chladnokrevnosti letáky Charty 77, ukryté ve farní kanceláři, vynést, tak říkajíc pod nosem estébáků. Už za mé přítomnosti a po jejím návratu došlo ke konfliktu mezi ní a nejaktivnějším „zlým mužem“, protože jí zabavili texty Semaforu, které měla půjčené od kamarádky a chtěla je zpátky. Došlo k tragikomické honičce po obýváku za přítomnosti všech zúčastněných a nás rodičů, kdy dcera vytáhla ze zabavené hromady na konferenčním stolku ony texty, přitiskla je k hrudi a běhala s nimi kolem stolku v patách s primitivním příslušníkem, čemuž manžel vehementně zabránil a oni jí začali vyhrožovat, že se postarají o to, aby byla vyvěšena na tabuli ONV za maření úředního výkonu a za trest jí bude zakázáno odmaturovat. Pohoršovali se navzájem nad naší výchovou a komentovali to tím, že se nediví, jak se naše děti odbojně chovají. Dostali jsme se do řady emocionálně vypjatých slovních konfliktů, ale nakonec stejně odnesli hromadu knih a také manželův řidičský průkaz, který včas neschoval, takže mu byl vrácen také až po třinácti letech. To, co zůstalo po dramatických událostech kolem Charty 77 byl velký pocit sounáležitosti celé naší rodiny, která byla schopna čelit té agresi a přesile „jako jeden muž“. Syn Michael se naštěstí těsně před odnětím manželova souhlasu, vzhledem ke svému talentu, dostal na pražskou konzervatoř, přestože brali jen dva uchazeče, ale na AMU už neměl šanci a dcera, bohužel, na vysokou doporučení nedostala, i když jí nakonec maturitu udělat nechali. Velmi zbabělý ředitel gymnázia se nechal slyšet, že od něho dostane doporučení jen k pásu do Škodovky, přestože maturovala výborně, ale vyznamenání nesměla dostat (o tomto jednání ji informovala nebojácná učitelka ruštiny, Ruska). Ovšem, když se dozvěděli v Mladé Boleslavi, že se dostala na jazykovou školu do Prahy, nebylo jim zatěžko vyslat z OV KSČ delegaci, která žádala dceřino propuštění, ale tamější ředitelka za podpory dceřina třídního uvedla, že ani po stránce chování, ani po stránce prospěchové nejsou důvody k jejímu vyloučení, takže zůstala.

Díky širšímu společenství obdobně orientovaných církevních přátel i duchovní podpoře ze zahraničí, díky kolegům v zaměstnání a z mé profese, jsme čelili všem překážkám a nepříjemným tlakům totalitního režimu celkem bez újmy na tělesném a duševním zdraví. Rozhodně jsme se necítili opuštěni ani Bohem, ani lidmi. Musím říci, že v průběhu našeho života za totality jsme se potkali také s řadou statečných jedinců (dokonce i mezi komunisty), kteří se bez okázalosti zachovali jako skuteční lidé a byli ochotni podat pomocnou ruku, i když na to mohli osobně doplatit. Sborové společenství naše problémy dlouho snášelo, od mnohých členů se nám dostalo jednoznačné podpory, ale po určité době se začala dostavovat únava. U většiny se nepodařilo proměnit politický tlak v pozitivní energii, naopak zatoužili po návratu k poklidnému církevnímu životu. Povolení k opětovnému státnímu souhlasu pro výkon duchovenské činnosti mého muže se zdálo v nedohlednu, takže jsme se v lednu 1978 odstěhovali z Mladé Boleslavi do mého rodného domu. To byla další zátěž pro naši rodinu. Pracovala jsem v psychiatrické léčebně v Kosmonosích a přes týden bydlela na tamější ubytovně, protože už jednou, když jsem uvažovala o odchodu z léčebny, bylo mi sděleno stranickým kanálem, že jako psycholožka se už na žádném pražském pracovišti neumístím. Nebylo to v silách ani obecně uznávaného přímluvce PhDr. Zdeňka Matějčka. Plně jsem se věnovala svým pacientům a jejich diagnóza vlastně jim i mně svým způsobem poskytovala ochranu, hloubila prostor svobody nejen v rámci přežívajícího modelu psychiatrie, ale i v celospolečenské temnotě totality sedmdesátých a osmdesátých let.

Můj muž nastoupil na místo topiče v budově Pražského Sokola a naše společné chvíle byly vzácné. Ukončila jsem osmiletý výcvik ve skupinové psychoterapii a byla vybrána jako lektorka dalšího výcviku mladších kolegů, tehdy ještě na federální úrovni. Byla to nově se rozvíjející aktivita, umožňující supervizní kvalifikaci v oboru psychoterapie. Její základy se podařilo položit ještě koncem šedesátých let v době, kdy někteří odborníci z řad psychiatrů a psychologů se rozjeli do světa (Skála, Rubeš, Urban, Bouchal) a iniciativně realizovali na půdě naší republiky zkušenosti našich kolegů ze svobodného světa. Osobně jsem to považovala spíše za hnutí, které využilo nadechnutí konce šedesátých let a pokoušelo se udržet získané životodárné podněty v politickém režimu, směřujícího opět do slepé uličky tzv. normalizace. Začalo usilovat o svobodnější, humánnější a komplexnější rozvíjení psychiatrické péče a svým způsobem i občanského života. Získalo poměrně rychle popularitu v odborných kruzích a nepochybně s postupující normalizací stále větší zájem komunistické vrchnosti i státní bezpečnosti. Proto na soustředění v Kyneku na Slovensku, kde měla být založena nová federální výcviková komunita, na jejímž vedení jsem se měla podílet, mi byl doc. Jaroslavem Skálou předložen dopis naší kosmonoské ředitelky, že nepovoluje, abych zahájila lektorskou činnost z důvodů politické nespolehlivosti. Už jsem si šla balit kufry. Jaroslav – přál si, abychom mu tak říkali – se zachoval zcela mimořádně, za což jsem mu dodnes hluboce vděčná. Vzal na sebe plnou odpovědnost a do čela jednotlivých skupin jmenoval vždy muže a ženu. Jako vedoucího pak hlásil muže, ženy figurovaly jako terapeutky, které nehlásil, čímž byl můj problém vyřešen. Tentokrát princip podřízenosti ženy mužům (všem mužům se to velmi zalíbilo!) mne zachránil pro celou další éru mé psychoterapeutické práce.

Chtěla bych tímto upozornit, že i v komunistickém režimu se dalo leccos dobrého realizovat, aniž by člověk musel přistoupit k zásadním kompromisům. Jsem přesvědčena, že navzdory všem překážkám, které bylo nutno překonávat, a nespravedlnostem, které bylo v zájmu cíle nezbytné strpět, mohla se připravovat půdu pro zásadní změnu společenských poměrů, které jsme se dočkali a na které jsme se mohli ještě podílet.

Praha, podzim 2009

V edici: [Cesta církve II](#)

Štítky: [Vzpomínka](#), [Cesta církve II](#)

[Kontakt](#) [Českobratrská církev evangelická](#) [Evangnet](#) [Místa reformace](#) [Bible hrou](#) [Ubytování v církvi](#) [Katecheze](#) [Pracovní texty pro kazatele](#)